

TAŞTAN TOPRAĞA ESTETİK YANSIMALAR* AESTHETIC REFLECTIONS FROM STONE TO CLAY

Doç. Seyhan YILMAZ**

**Kastamonu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Seramik ve Cam Bölümü
syilmaz@kastamonu.edu.tr ORCID: 0000-0001-9425-173X

Öz

Doğa, eski çağlardan bugüne insanoğlunun yaşamında çok önemli bir yer tutmakta olup bütün unsurlarıyla sanatçılar için sınırsız bir ilham kaynağı konumundadır. Biçim, renk, doku ve sürekli devinimi ile tüm insanlığı etkilemektedir. Sanat dallarının neredeyse tamamını besleyen doğa, var olduğu sürece de bu misyonunu sürdürecektir.

Doğanın en güçlü unsurlarından biri olan taş, insanoğlu için aynı zamanda sıradan bir nesne durumundadır. Yakından bakıldığında ise zengin doku ve renk çeşitliliğine sahip olan taşın, tarihin ilk devirlerinden beri insanoğlu tarafından bir kült objesi olarak varlık gösterdiği ve ona çeşitli anlamlar yüklendiği görülmüştür. Günlük hayatta uğur, şifa, ilaç, dilek, büyü, adak, yemin, çocuk doğurmak, yağmur veya kar yağdırmak amacıyla kutsanıp kullanıldığı görülmüştür. Pek çok kültürde insanlar taşların biçiminden, dayanıklılığında, dokusundan ve görsel ihtişamından etkilenerek söz konusu nesnede olağanüstü bir gerçeklik ve kuvvet görmüşlerdir. Kimi kültürlerin taşların bahsi geçen özelliklerinden ve başka bir gücü temsil etmelerinden ötürü saygı göstererek kutsallaştırdıkları görülmektedir.

Bu çalışmada doğada varlığıyla önemli bir yer tutan taşın seramik sanatındaki estetik yansımaları incelenmiştir. Araştırma kapsamında ulusal ve uluslararası seramik sanatçıların taş teması üzerinden ortaya koydukları seramik eserler ele alınmıştır.

Sonuç olarak doğanın önemli bir parçası olan taş unsurunun; dokusu, biçimi ve görsel zenginliği ile sanatçılar için ilham kaynağı oluşturduğu görülmektedir. Kült objesi oluşunun insan bilincinde yarattığı etki ve nesnel gerçekliği ile taş; seramik sanatçıların eserlerinde hayat bulmaktadır. İncelenen eserlerde çoğunlukla taş formunun gerçekçi şekilde modeli temsil ettiği öte yandan bazılarında ise kavramsal boyutuyla farklı biçimlerde hayat bulduğu, bu yönüyle kült objesi çağrışımı sunduğu gözlenmektedir. Ayrıca sanatçılar insanoğlunun mevcut yaşamında biriktirdiği anıların bir metaforu olarak söz konusu form üzerinden anlatım gerçekleştirmektedir.

Anahtar kelimeler: Seramik, Taş, Kült, Doğa

Abstract

Nature has a very important place in humankind life since ancient times and is an unlimited source of inspiration for artists with all its elements. It affects all humanity with its form, colour, texture and continuous motion. The nature that nourishes almost all the branches of art will continue this mission as long as it exists.

Stone one of the most powerful elements of nature, is also an ordinary object for humankind. In close view, stone with its rich structure, texture and colour variety has been seen as a cult object by mankind since the first ages of history and shown various meanings. It has been also seen that it is used in

* 4-6 Nisan 2019 Tarihleri arasında Gaziantep Üniversitesinde yapılan 3. Uluslararası Sanat ve Estetik Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Yayınlanmamıştır.

blessing, healing, medicine, wish, magic, vow, oath, giving birth to children, raining or snowing in daily life. In many cultures, people have seen an extraordinary reality and strength in the stones and being influenced by its magnificence, hardness, form and colour. It is seen that some cultures sanctify the stones by respecting them because of their characteristics and representing another power.

In this paper, it has been examined the aesthetic reflection of the stone theme in ceramic art which has an important place in nature. Within the scope of the research, the ceramic works that national and international ceramic artists produced in the context of the theme of stone were discussed.

Consequently, the stone element which is an important part of nature; creates inspiration for artists with its texture, form and visual richness. By impact and objective reality of being a cult object in human consciousness; it is shaped in the works of ceramic artists. In examined works, it is observed the stone form mostly represents the model in a realistic way and besides it comes to life in different forms with its conceptual dimension and presents the connotation of the cult object in this aspect. Additionally, artists perform the form in question as a metaphor of the memories that human beings have accumulated in their current lives.

Keywords: *Ceramic, Stone, Cult, Nature*

1. GİRİŞ

Sanat, mağara dönemlerinden günümüz modern yaşamına kadar insan hayatında hep var olmuştur. Estetik temelli olan sanatsal süreç, malzemesini ve malzemesinin pratik niteliğini çoğunlukla doğadan almaktadır. Renk, çizgi, doku ve biçim gibi birçok tasarım elemanı doğanın birer yansıması niteliğindedir. Sanatçı bu yansımaları estetik süzgecinden geçirerek, subjektif bir tavır ile yeniden ele alır ve kendi söylemleri ile özgün bir sonuca ulaşarak sanat eserini ortaya koyar. Söz konusu eseri, iç dünyanın somutlaştırılmış bir ifadesi olabileceği gibi doğanın salt nesnel görünüşü de olabilmektedir.

Doğanın unsuru olan dağlar, taşlar, ağaçlar, denizler; biçim, ses ve renk gibi pek çok unsurun yanı sıra gözle görülmeyen yanları da dahil olmak üzere sanatçılar için sonsuz bir ilham kaynağıdır. Ancak bu sonsuz güzellikler içerisinde insanoğlunun giderek daha yapay ve sağlıksız bir çevre içerisine itildiği, endüstrileşmenin getirdiği olumsuzluklara, hızlı tüketim ve devamında çevresel atıklara bağlı olarak doğanın bozulduğu görülmektedir. Bu sebepten insanların fiziksel ve ruhsal yaşantılarında bozulmalar yaşandığı, doğal ve organik olana yönelme arzusunun her alanda hızlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Buradan hareketle birçok sanat eserinde doğaya olan eğilimin varlığı dikkat çekmektedir.

Bu çalışmada doğanın önemli unsurlarından biri olan taşın seramik eserler üzerinden ele alınışı incelenecektir. Doğada çoğunlukla amorf bir yapıda bulunan taş; renk ve doku özellikleri olarak sonsuz çeşitlilik göstermektedir. İnsanoğlunun yaşantısında çoğunlukla fark etmediği üzerine basıp geçtiği, kimi zaman değersiz kimi zaman da çok işe yarar gördüğü taşa, tarihin erken devirlerinden beri değer yüklediği görülmektedir.

TDK'ye göre taş; “kimyasal veya fiziksel durumu değişiklikler gösteren, rengini içindeki maden, tuz ve oksitlerden alan kireç taşı, Oltu taşı gibi sert ve katı madde” şeklinde açıklanmaktadır. Taşlar kendilerini oluşturan maddelerin cinsine ve dış tesirlerin etkilerine göre değişik yapıdadırlar. Söz konusu yapısal durum taşların çeşitlenmesini sağlamaktadır. Mevcut taşlar, dış tesirlerin etkisiyle zamanla ufalanıp daha sonra birbiri ile karışarak doğal bir bağlayıcı ile yeniden birleşir ve tortul taşlar olarak isimlendirilen taşları meydana getirir. Magma olarak bilinen, yer küresi içinde bulunan kızgın ve erimemiş kütleler, yanar dağlardan dışarıya püskürdükten sonra zamanla soğuyarak katılaşır sert bir yapıya dönüşür. Bu oluşumlar kimi zaman da yer küre altında katılarak magmatik taşları oluşturur (Sarıbiyik, t.y).Taşların biçim, doku dayanıklılık gibi özelliklerine bağlı olarak kullanım yerleri değişmektedir. Tarihin erken devirlerinde kap kacak ve alet yapımında kullanılan çoğu dayanıklı taşlar geçmişten günümüze çeşitli yapılarda, yol köprü inşasında, duvar kaplamalarında kullanılmıştır. Bunların dışında değerli ve yarı değerli taşlar ise yine geçmişten günümüze çeşitli şekillerde aksesuar ve takı yapımında kullanılmıştır. Bu taşlar; elmas, yakut, zümrüt gibi değerli ve yeşim, akik gibi yarı değerli taşların yanı sıra fildişi, inci, kemik, kehribar gibi organik taşlardır (Arslan, 2012).

Farklı fiziksel özellikleriyle taşın kullanım sahası çeşitlenmektedir. Kolay şekil verilmesi, zengin doku çeşitliliğine sahip olması onu tarihin erken devirlerinden beri kendisinden yaygın olarak faydalanılan bir nesne konumuna getirmiştir. Bilinen en eski taş sanatı, yaklaşık 40.000 yıl önce Üst Paleolitik Dönem'de görülmektedir. Avrupa, Asya ve Afrika kıtasında görülmeye başlayan bu sanatın ilk örnekleri keski olarak kullanılan taştan aletlerdir (Stone Age, 2018).

Taşlar kült objesi olarak inanışlarda da yer almıştır. Dini amaçlı dikilmiş olduğu söylenen ilk megalit yapılar, dolmen ve menhirlerdir. Bu yapılara Fransa ve İngiltere başta olmak üzere Batı Avrupa'dan Asya'nın içlerine kadar çeşitli bölgelerde rastlanmaktadır (Yıldırım, 2018). Taşın ilk alet olarak kullanılmasının ardından figüratif biçimde şekillendirildiği görülmektedir. Bunlar arasında en güzel örnekleri ise bereket tanrıçası/venüs olarak bilinen kadın figürlerdir. Taş ve pişmiş toprağın yanı sıra fildişi ve kemik malzemelerden de oluşturulan bu figürlerin kireç taşıdan yapılan ve Avusturya'da ortaya çıkan örneği ise Willendorf Venüsü'dür (Güvemli, 2009).

Doğada farklı biçim ve özelliklere sahip renkli taşlar insanoğlunun sürekli dikkatini çekmiş; korunma, savunma, kesme, oyma gibi çeşitli günlük kullanımlarla birlikte süs eşyası olarak da faydalanılmıştır. Erken Neolitiğin yerleşik toplumlarında sıklıkla görülen taş takılar, malzeme türü ve formları açısından günümüz modern takılarına kaynaklık etmektedir. Erken devirlerde kireçtaşı, sabuntaşı, mermer gibi malzemelerden yapılan boncuklu bilezik ve kolyelerde özellikle kolay işlenebilen taş türleri tercih edilmiştir (Baysal, 2015: 13). Daha sonraları ise renkli taşlardan oluşan

takılar yer almıştır. Günümüzde taşların şifa vermesi inancından kaynaklanan yarı değerli taşlara yönelim artarken değerli taşlara olan ilgininse her çağda yerini korumakta olduğu dikkati çekmektedir.

1.1. Çeşitli Kültürlerde Taşın Yeri ve Önemi

Tarihin erken devirlerinde insanoğlu yağmur, fırtına, sel gibi tabiat olaylarından etkilenerek güneş, gökyüzü, dağ, taş ve ağaç gibi birçok doğa unsurunu kutsallaştırmışlardır. Taşların sunduğu renk, biçim gibi görsel ihtişamının ve dayanıklılığının tesirinde kalarak onda olağanüstü bir gerçeklik ve kuvvet görmüşlerdir. Taşları, kendilerini veya ölümlerini korumak için gerekli olan enerjinin merkezi olarak kabul eden insanlar, onları ruhsal düşüncelerinin bir elemanı olarak kabul ederek belli amaçlara ulaşmada bir araç olarak kullanmışlardır (Kıyak, 2011).

Altay Türklerinin yaratılış efsanelerinde, uçsuz bucaksız evrende uçan Ülgen, denizden çıkan taşta oturunca rahatlar ve bu durum şu şekilde açıklanır:

“Denizden çıkan taş fırladı çıktı yüze,
Hemence taşı tuttu, bindi taşın üstüne!
Artık Ülgen memnundu, rahatı bulmuş idi
Üzerinde duracak bir yeri olmuş idi.”

Yukarıdaki mitolojik anlatıda görüldüğü üzere taş, mitolojide kurtarıcı, üzerinde durulabilen bir korunak anlamındadır. Dünya var oldukça duran taşlar, en kalıcı belgelerdir. Çünkü insan eli ile üzerine işlenen izlerle biçimlenen, tarihe ışık tutarak geçmişten geleceğe kültürel mirasın taşındığı önemli kaynaklardandır. Tarih öncesi devirlerdeki çeşitli kültürlerde yer alan taşla ilgili inançlar incelendiğinde Aterien (Geç Taş Devri) kültür devrinde, taşın önemli bir yerinin olduğu görülmektedir. Sümer, Babil, Akad gibi kültürlerde yer alan ve önemli işlevler üstlenen taş, Anadolu’da Hititler’de ve daha sonraki kültürlerde sıklıkla görülmektedir. Hititler’de ve Anadolu’da kutsallığına inanılan Havaş Taşları fetiş olarak kullanılmıştır. Frigler’de görülen Ana Tanrıça Kybele’nin başlangıçta bir meteor taşıyla ilgisi olduğu düşünülmektedir (Yardımcı, t.y: 1-2).

Taşların tıpkı kendisini doğuran toprak gibi insana yaşam verdiği, onları doğurduğu ve doğurganlaştırdığı düşünülmektedir. Birçok mitte insanların taşlardan türedikleri, taşın mutlak gerçekliğinin hem yaşamı hem de kutsallığı açıklayan arkeotopik bir imge olduğuna dair örnekler bulunmaktadır. Delikli taşlar bunun en güzel örneğini oluşturmaktadır. Farklı yapı ve özellikleri sebebiyle bir kısım taşlar verimliliğin ve kutsal gücün merkezi olarak görülmüştür. Bazı kayalar ve taşlar biçimleriyle insanları veya hayvanları andıran bir görüntüye sahiptir. Taş ve kayaların bu görüntüleri çoğunlukla kutsal bir nesneye veya şahsa olan saygısızlıkları neticesinde Tanrı tarafından cezalandırıldığı düşünülen insanlardır. Kutsal mekân anlayışı bağlamında türbe ziyaretlerinde

uygulanan bir kısım ritüellerde de kutsal taş inancını görmekteyiz. Türbelerde öngörülen yerlere dilek tutulup yapıştırılan “dilek taşları” kutsallık atfedilen taşlardandır. Yine türbelerde yer alan “şifa taşları” da taşla yüklenen kutsallığın bir göstergesidir. Bu durum, değerli ve yarı değerli taşlara ilişkin büyü ve mistisizm inanç anlayışından kaynaklanır. Göktaşları, toplumların mitolojilerinde ve inanışlarında oldukça önemli bir yer tutar. Bu taşların kutsallığı tamamen göksel bir kökene dayanmaktadır. Çünkü yukarıdan gelen her şeyin büyüsel ve kutsal güçlerle dolu olduğuna inanılır. Bazı toplumlar, bir kısım taşları sahip olduğu renklerden dolayı gökle ilişkilendirmiş, onları kutsal ve büyüsel gücün simgesi kabul etmiştir. Örneğin mitolojide adı geçen lacivert taşlar, bütün yıldızlı göğün büyüsunü simgeleyen taşlardır (Kıyak, A. (2011: 131).

Dinsel olarak ele alındığında, örneğin İslamiyet’te, cenneten geldiğine inanılan “Hacer-ül Esved” olarak bilinen kutsal bir taş mevcuttur. Bununla birlikte İslamiyet’te Tanrı’nın buyruğuna uyma, kötü işlerden ve zararlı davranışlardan kaçınmanın bir sembolü olarak görülen şeytan taşlama ritüeli önemli bir inanç geleneğidir (Tanyu, 1968: 172). Ayrıca çeşitli toplumlarda ve inançlarda taşla ilgili farklı mitler, masallar ve efsaneler gibi folklorik unsurlar bulunmaktadır. Kutsanmış taşlar, taş ziyaretgâhı, şifalı taşlar gerek geçmiş yıllarda ve gerekse günümüzde hala etkisini sürdürmektedir (Tanyu 1968: 3). Türk kültüründe kutsal bilinen, yağmur yağdırmak veya rüzgâr estirmek gibi büyüsel işlevler yüklenen ve kahinlik özelliğinin bulunduğu inanılan taş “Yada Taşı” inancıdır (Tanyu 1968: 41-46). Taşla ilgili inanç alanı dışında değirmen taşı, ark taşı (oluk), kuyu taşı, suluk, çeşmelerde yalak taşı, düven altında çakmak taşı, dibek taşı, merdivenlerin ilk basamağı olarak yapılan ayak taşı, binek taşı, fırın taşı, dilek taşı, siğil taşı, göbek taşı, musalla taşı ve mezar taşı gibi hem işlevsel hem de kültürel unsurlar günlük yaşantıda yer bulmaktadır (Yardımcı, ty: 9).

Tüm medeniyetler yaşam kadar ölümü de kutsallaştırmaktadır. Bunun en çarpıcı örneği ise her toplumda farklı biçimlerde karşılaşılan mezar taşlarıdır. Kült objesi geleneğini geçmişten günümüze değişmeden sürdüren mezar taşları, insanoğlunun Tanrı ile iletişime geçmesinde manevi bir rol üstlenen araç konumundadır. Mezar taşları tekrar hayat bulacağına inanılan ölümlerin kim olduklarının bilinmesi, gömüldükleri yerin işaretlenmesi ve kendilerine dua edilmesi amacıyla dikilmektedir. Orta Asya’da mezar taşı olarak bilinen balbalların farklı bir amacı temsil ettiği görülmektedir. Özellikle Göktürkler’de, hakan veya kahraman gibi ün salmış kişilerin mezarlarına "öldürdükleri düşmanları" temsil eden heykel biçimli taşları diktikleri, eğer taş bulamazlarsa ağaçtan yapılmış heykel veya kazıkları bu amaçla kullandıkları görülmektedir (Tanyu, 1968:88). Çoğu Müslüman toplumda bir sosyal yardımlaşma pratiği olarak içleri oyuk olup nakdi yardımın içine konduğu sadaka taşları önemli yer tutmaktadır. İki sokağın birleştiği noktada, mezarlık, cami, türbe gibi mekanların yanında veya çevresinde yer alan taşlar ihtiyaç sahibi insanlar için birer yardımlaşma aracıdır (Çetin, 2014).

Birçok anlamın yüklendiği taşlar, aynı zamanda insanoğlunun ilk eğlence aracı olup tarihte bilinen ilk oyunların taş ile oynandığı görülmektedir. Örneğin gülle, dama, satranç, dokuz taş, yedi kule, ve beş taş (Yardımcı, 2009) gibi sayılabilir

Taşın yukarıda sayılan özelliklerinden ötürü pek çok efsanede, masalda ve hikâyede yer aldığı gibi atasözlerinde ve deyimlerde de sıklıkla karşılaşılmaktadır. Örneğin, “Ummadığın taş baş yarar”, “Yalnız taş duvar olmaz”, “Yuvarlanan taş yosun tutmaz”, “Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz” gibi atasözleri ile “Bağrına taş basmak”, “Eteğindeki taşları dökmek” gibi deyimler sayılabilir. Taşlarla ilgili bu deyimler insanların hayır dualarında ve beddualarda yer bulmaktadır. Bunlar arasında en bilinenleri “Ayağına taş değmesin”, “Tuttuğun taş altın olsun”, “Allah seni taş etsin” gibidir. Günlük yaşantıda sıfat olarak kullanımı da yaygındır. Örneğin; “Taş kalpli”, “Taş kafalı” (Taş Deyimleri, t.y.) gibi.

1.2. Taştan Toprağa Estetik Yansımalar

Yukarıda verilen bilgilerden hareketle doğanın önemli bir parçası ve insanoğlunun hayatında başlangıçtan bu yana var olan taşın serüveninin çok geniş bir perspektife yayıldığı görülmektedir. Taşa yüklenen anlam ve kullanım sahası dışında formunun, dokusunun ve renginin zengin oluşu pek çok sanatçıya ilham vermiş ve bu doğal nesnenin görüntüsünü model alarak eserlerinde yorumlamışlardır. Araştırma, sanatçıların taş teması üzerinden yola çıkarak oluşturdukları seramik eserler incelenerek gerçekleştirilmiştir. Sanatçıların taş temasına yönelmelerindeki nedenler, ilham aldıkları taşlar, temadan hareketle vermek istedikleri mesaj ve konuyu nasıl yorumladıkları irdelenmiştir.

Seramik sanatçısı Emet Egemen Işık Aslan, kült objesi olarak kullanılan Baitylos taşından ilham alarak seramik eserler oluşturmuştur. “Baitylos” Eski Yakındoğu araştırmalarında anikonik¹ tapınım içinde kutsal sayılan her türlü taş için kullanılan bir terimdir. Ayrıca günümüzde bu terim “Tanrının Evi” anlamını taşıyan Sami kökenli “beth-el” sözcüğüyle ilişkisine bağlı olarak çeşitli tanrıları temsil eden anikonik kült taşları için de kullanılmaktadır (Yaman 2013: 155). Baitylos’un, simgesel ve biçimsel çerçevesi kesin olmamakla birlikte bir nesneyi, figüratif olmayan bir kült taşıma ifade ettiği açıktır. Baitylos; kutsal sayılan bir göktaşı, doğaüstü güçlere sahip “kâhin taş”, tanrı heykelinden farkı olmayan kaba haldeki bir dikilitaş, yine tanrı imgesi olarak kendisine tapınılan koni biçimli bir taş,

¹ Anikonik: Dinler tarihinin erken evresi tapınım modeli, bu uzak geçmişin tanrıları insan elinden çıkmış imgelerle temsil edilmemiştir. Anikonik geleneğin temelindeki ilham, ilahi güce sahip olduğuna inanılan doğa unsurlarıdır; kutsallık taşıdığı düşünülen dağlar, ağaçlar, ırmaklar ve benzeri doğa unsurları çağlar boyunca farklı coğrafyalarda farklı insan toplulukları tarafından inancın merkezine yerleştirilmiştir. Yunan tapınım tarihinde tanrı tasvirlerinin yer almadığı, resimsiz, ikonsuz erken evre için kullanılır (Yaman, 2013: 7-8).

siyah bir taş ya da önünde libasyon yapılan kurban kesilen bir taş şeklinde yapılan tanımların tümünü içermektedir” (Yaman, 2013: v).

Roma imparatorluk dönemine ait sikkelerde görülmeye başlayan kült taşları Yunan-Roma görsel kültürünün bir parçası haline gelmiş olup, anikonik taşlar özellikle İ.S. ikinci ve üçüncü yüzyıllarda, figüratif tanrı temsilleri olarak tapınak yapılarının içinde, tören arabalarının üstünde ve çeşitli kült sahnelerinde görülmektedir (Yaman, 2013: 156). Anna Maria Bisi, steller üzerinde en fazla tercih edilen tasvirin baitylos tipi taşlar olduğuna dikkat çekmektedir. Görsel 1’de Emesa’nın rahip kralı Uranius Antoninus’un (İ.S. 253) bastırıldığı bronz sikke üzerinde tapınak içinde Emasa’nın baştanrısı Elagabalus’u temsil eden koni biçimli taşı görülmektedir. İ.S. üçüncü yüzyıl başında yazan Herodianus, Batı Suriye’de Orontes (Asi) kıyısındaki Emesa’da Fenikece El Gabal olarak adlandırılan tanrıya adanan tapınaktan bahseder. Tapınakta yer alan adak sunularının zenginliğini anlatan Herodianus, buradaki kült imgesini şöyle tanımlar: “Bu Yunanlar ve Romalılardan alışık olduğumuz tarzda insan elinden çıkmış bir tanrı heykeli değildir. Siyah, koni biçimli büyük bir taştır; gökten / tanrıdan / Zeus’tan indiğine inanılarak tapınım görür. Taşın üzerinde küçük çıkıntılar ve işaretler vardır, insanlar bunların güneşin kaba bir resmi olduğuna inanır” (Yaman, 2013: 54-55).

Görsel-1 Tapınak içinde Elagabalus’un koni biçimli taşı. (Emesa’nın rahip kralı Uran’ius Antoninus’un İS 253’te bastırıldığı bronz sikke)

Sanatçı E. Egemen Işık Aslan 2017’de açtığı “Baitylos” isimli kişisel sergisinde taşıl öğelere yer vermiştir. Sanatçı, eski Yunan ve Latin kaynaklarına göre baitylos olarak isimlendirilen taşın biçiminden ilham almış ve sergisine aynı ismi vererek eserlerini “Baitylos Serileri” olarak adlandırmıştır. Sanatçı anikonik tapınım geleneği içinde, kült taşları olan baitylosları çağdaş imgelere dönüştürmüş ve yeni anlamlar kazandırmıştır. Işık Aslan’ın seramik formları, sanki bilinmeyen ancak bilinmek isteyen bir sır’a dair kanıtlardır. Soyut formlarında izlenen boyut, kütle, renk ve doku karşıtlığı uyuma dayalı bir bütünlük içermektedir (Galeri Soyut, 2017). Yaşamın ilk izleri aynı zamanda inanç geleneğinin bir parçası olan baitylos, pek çok kültürde üçgen, koni, obelisk, piramit ve benzeri biçimler olarak görülmektedir (Yaman, 2013: 27). Sanatçının “Baitylos” adlı kişisel sergisindeki eserler incelendiğinde, formların konik biçimli ve oval oluşu dikkat çekmektedir. Eserler

çok parçalı birimlerden oluşmakta ve birimler üzerinde irili ufaklı çukurlar yer almaktadır. Bu çukurların yukarıda bahsedildiği üzere söz konusu kült taşın üzerinde bulunan çıkıntıları temsil ettiği söylenebilir. Aşağıdaki örnekte görüldüğü üzere sanatçı, döküm yöntemi ile şekillendirdiği birimleri yan yana getirerek oluşturduğu simetrik kompozisyonu siyah beyaz renk karşıtlığı ile parçalı kompozisyona dönüştürmektedir (Görsel 2).

Görsel 2. Emet Egemen Işık Aslan, “Baitylos Serisi”, 98x98x6 cm. Dökümle şekillendirme, İslî ve raku pişirimi, 2017

Sanatçı Amy Dov eserlerini kilin doğasında var olan doğal taşlardan ilham alarak oluşturmaktadır. Sanatçının materyallere olan sevgisi ve sanatsal duyarlılığı, Kuzey Kaliforniya'nın sekoyaları arasında geçen çocukluğunun ilk döneminde başlamıştır. Sürekli şekilde doğayı gözlemleyen sanatçı bu konuda yıllarını harcayarak dünyanın sürekli gelişen vizyonunu seramik çalışmalarına dönüştürmüştür.

Toprak ve ateş birleştiğinde ortaya çıkan sonuç, Dov'u etkilemektedir. Eserlerinde doğanın yansımasıyla birlikte zamanın asılı kaldığı görülmektedir. Kemikler, kayalar, dallar, pas, kum sanatçının heykelleri ve vazoları için ilham kaynağı olmuştur. Dov, kil, oksit ve sır ile doğanın renklerini ve dönüşümlerini sanat eserine taşımaktadır (Dov, t.y.).

Sanatçı, kolye ve duvar panoları olarak tasarladığı formlarında taşın doğal dokusunu kullanmıştır. Ayrıca keten ipleri de tasarıma dahil etmiştir. İpleri form yüzeyinde çizgisel doku oluşturmanın yanı sıra yaptığı taşları birbirine bağlamak ve asmak için kullanmıştır (Görsel 3). Primitif taş aletleri anımsatan bu eserler izleyiciyi adeta arkeolojik müze gezintisine davet etmektedir. Taş görümlü seramikleri birbirine bağlamak için kullandığı keten ipler ise bu primitif çağrışımı doğal görünümüyle desteklemektedir. Sanatçının elle serbest şekillendirme yöntemiyle ürettiği seramik taşların amorf yapısının, renklerinin ve taşın doğal dokusunun oldukça başarılı şekilde yansıtıldığı görülmektedir.

Görsel 3. Amy Dov, “Hanging”, Seramik ve keten ip, Elle şekillendirme, (t.y.)

Pınar Çalışkan Güneş, taşların; belleğinde iz bırakan çocukluk anılarını canlandırdığını, zihninde önemli bir yer tuttuğunu ifade etmektedir. Güneş’in çalışmaları, ağırlıklı olarak deniz, kumsal ve taşlardan meydana gelmektedir. Sanatçı, en sevdiği oyuncakların çocukluğunu doğayla iç içe geçirdiği mekanlardaki taşlar olduğunu dile getirmektedir. Güneş, çalışmalarını renklendirirken yine doğal bir malzeme olan ağaç küllerini kullanmayı tercih etmektedir. Kullandığı her bir taş farklı bir ağacın külünden hazırladığı sırlarla renk bulmaktadır. Sanatçının eserindeki seramik birimler, moloz taşları andırmaktadır. Üst üste dizilmiş adeta neredeyse düşecek hissi veren bu kinetik yapıdaki birimlerin şekil, boyut ve renkleri ile dengeli bir kompozisyona dönüştüğü görülmektedir (Görsel 4). Eser üst üste dizilen taşların sonradan topla vurularak devrildiği bir oyunu çağrıştırmaktadır.

Görsel 4. Pınar Çalışkan Güneş, “Hadi Oynayalım”, h-20 cm. Pekişmiş Çini-tuz sırsı, 1250 °C

Kırk yıldan fazla süredir seramik taşlar tasarlayan Güney Kaliforniya'dan heykeltıraş ve seramik sanatçısı Brad Miller'in ilham kaynağı doğadır. Doğanın içindeki heykeller olarak gördüğü taşları çok çeşitli boyutlarda ve doğal taşlara benzer formda biçimlendirmektedir (Görsel 5-6). Miller, eserlerinin esin kaynağına dair şu açıklamalarda bulunmaktadır: “Los Angeles sahilinde ya da şehirde bulabileceğiniz her şey hakkında bir düşünün. Ama her şey! Üzerine kurulu olan dünyada doğanın yeniden şekillendirme iddiası içinde olduğu şeyleri, dağları, taşları düşünün... Ben yeryüzüne daha fazla doğal şeyler bırakmak istiyorum. Bu yüzden tıpkı yeryüzünün yaptığı gibi toprak, pigment, organikler ve enerji kullanıyorum...”. Miller, eserlerini çeşitli süreçlerden geçirerek oluşturmaktadır. Bunlar; astarın katmanlarının boyanması, pişirilmesi, aşındırılması ve kuşlanması gibi sayılabilir. Söz konusu süreçte eserlerini rastlantısal şekilde de oluşturabilen sanatçı, eserlerinde dışavurumcu ve kavramsal yaklaşımlar da sunmaktadır (Cella, t.y.).

Görsel 5. Brad Miller, “İsimsiz” Seramik, Elle Şekillendirme, 12 x 30 cm.1200 -1300 °C

Doğada bulunan bütün taşlar birbirinin benzeriymiş gibi görünseler de biçim, boyut, kütle ve renk olarak asla aynı değildir. Bu zengin çeşitlilik taşları sıradanlıktan kurtarmaktadır. Sanatçı Miller'in Görsel 6'da yer alan çok parçalı birimlerden oluşan hiper-gerçekçi taş görünümüne eserini bu zenginliğe vurgu yaptığı, renk, doku ve biçim çeşitliliği sunduğu görülmektedir. Sanatçı Miller'in eserindeki seramik taş formları sahilde bulunan aşınmış çakıl taşlarını andırmaktadır. Sanatçının kompozisyonu adeta, taşların hangi büyük kütleden koparak, nasıl aşındıkları ve nerelerden sürüklenerek geldikleri sorusunu sordurmaktadır.

Görsel 6. Brad Miller, “Untitled (Stones)”, Seramik, Elle şekillendirme, Düzenleme, 2017

Arizonalı sanatçı Judy Mohr’un “Petroglif Tabakları” tarih öncesi döneme ait mağara duvarlarına çizilen resimleri hatırlatmaktadır. Stoneware çamurla elle şekillendirdiği ürünlerini yüksek derecede pişirmiş, özellikle toprak renklerinden kahverengi, krem ve yumuşak mavi tonlarında sırlamıştır. (Priming Your Home, t.y.). Sanatçı Mohr’un resimsel anlatımlı tabakları tarih öncesine ait taştan yapılmış mağara buluntusu izlenimini uyandırmaktadır. Söz konusu döneme dair resimsel göndermeleriyle sanatın primitif biçimlerine ve güzelliğine dikkat çekmektedir (Görsel 7). Amorf tabağı, form açısından taşa yakın olup kütsel bakımdan taş formundan uzaktır. Tasarımda öne çıkan unsurların, Paleolitik Çağ’da mağara duvarlarına çizilen primitif resimler ve aynı zamanda taşıdığı doku ve renk ile taşı yansıttığı söylenebilir.

Görsel 7. Judy Mohr, “Petroglif Tabaklar Serisi” (t.y.)

Sanatçı Hasan Başkırkan, ortaya koyduğu taş biçimli seramik eserlerle ilgili; “Doğanın insanoğluna toprak malzemeyi sunduğunu, kendi tercihinin de doğanın sunduğu toprak malzemenin

doğasını çok fazla bozmadan doğaya iade etmek” olduğunu dile getirmektedir. Çalışmaları, yalınlığı çok bozmadan ve özellikle parlaklıktan sakınarak yine doğal yöntemlerle şekillenmektedir. Doğadan ilham alınan özellikle “taş” formundaki çalışmaları zamanla hazır buluntu pişmiş toprak seramik malzeme kullanımına evrilmiştir.” (Görsel 8) (16.03.2019 tarihinde yapılan görüşme notlarından).

Görsel 8. Hasan Başkırkan “Olympos’tan Troia’ya”, 18 x 22 x 9 cm. Hazır buluntu seramik malzeme, Mısır çamuru, Birleştirme, 2018

Başkırkan, Görsel 8’de yer alan seramik eserini hazır buluntu seramik parçalarla oluşturmuştur. Doğanın parçaları olan bu birimlerle oluşturduğu eseri ile doğaya dikkat çektiği anlaşılmaktadır. Üst üste dizdiği ve Mısır çamuru ile birleştirdiği birimlerle dinamik ve hareketli bir yapı oluşturmuş, arada kullandığı açık ve koyu renklerle kompozisyonu hareketlendirmiştir.

Elizabeth Delyria çalışmalarında doğadan esinlenen ve doğal dokuları ön plana çıkaran bir sanatçıdır. Michigan Gölü kıyılarından etkilenen sanatçı esin kaynağını şöyle açıklamaktadır. “Kendisinin çalışmaları, su kenarlarında akıntıyla taşınan taş ve odun parçalarıdır. Eserleri, su ve karanın birleşim noktasında bulunan nesnelere bir yansımasıdır. İlk bakışta sahilde bulabileceğiniz nesnelere gibi görünen, daha yakından incelendiğinde izleyicinin çalışmanın tamamen bir sanatçı eliyle meydana getirildiğini gördüğü, tahta ve taşın bir araya gelmesiyle oluşan heykellerdir.” Sanatçının çalışmalarında suyla karanın birleştiği noktaya yaptığı vurgu, yapay olan ile doğal olan arasındaki zıtlığı yansıtmada farklı bir bakış açısı yaratmaktadır (Görsel 9). Sanat hayatına resim yaparak başlayan sanatçı, tutkusu olan doğal çevre ve dokuları daha iyi yansıtabileceğini düşündüğü için seramik alanına yönelmiştir (Aykanat, 2014: 25-26).

Görsel 9. Elizabeth Delyria, “Cairn with Driftwood” Elle şekillendirme, Boyama ve sırlama, 45,72 x 35,56 x 25,40 cm. 1200 °C, 2013

Sanatçı Delyria'nın seramik eseri yukarıdaki bilgilerden hareketle dalgaların aşındırarak kıyıya attığı taş ve odun parçası gibi görünmektedir (Görsel 9). Sanatçı kompozisyonunu kütleli hacmiyle katı bir şekilde duran taş görünümlü seramik formlarının arasına yumuşak bir nesne olan ahşap görünümlü seramik objeyi yerleştirmiş, açık koyu renklerle ve birim biçim çeşitliliği ile kompozisyonu dengelemiştir.

Doğanın estetiğini malzemenin estetiğine taşıyan David Binns, doğadan ve onun yaratılardan esinlenmekte, gezilerinden edindiği mimari izlenimleri ve jeolojik yapıları çalışmalarına aktarmaktadır. Sanatçının seramik alanına dair yaptığı araştırmaları ve zengin teknoloji bilgisini eserleri üzerinden okumak mümkündür. Kil bünyeye çeşitli ilaveler yaparak bünye reçetelerini kendisi oluşturan sanatçı, doğadaki çeşitli yapı ve dokuları eserlerinde yansıtmaktadır. Bünye reçeteleri içerisinde cam, zirkon, mullit ve şamot gibi refrakter malzemeleri pigmentle karıştırmakta, granit gibi doğal mineralleri de ilave ederek bir çeşit kompozit görünümlü malzeme oluşturmaktadır. Binns ortaya çıkarmak istediği kompozisyonu elde etmek için gezdiği yerlerden çeşitli mineraller toplayarak bunları kil reçetesine eklemektedir. Sanatçı böylece doğanın estetiğini ve o malzemeyi aldığı mekânın ruhunu eserlerine yansıttığına inanmaktadır. Sanatçının rötuşlayarak perdahladığı eserleri girift hatlara sahip olmayan yalın formlardır (Görsel 10). Binns, mineralojik ve tinsel özü vurgulamak için eserlerinde mineralleri kullanmaktadır (Baklan, 2018: 83-84).

Görsel 10. David Binns, “Two Piece Standing Form”, 60 x 30 x 6 cm. Porselen, Atık cam, Agrega katkılı seramik bünye, Döküm, Pişirme sonrası kesim ve perdahlama, 2009

Sanatçı Leonie Regan’ın çalışması kavramsal olarak ikonik ve dokunsal belleğe odaklanmaktadır. Böylelikle görülen ve hissedilen bu duyulara cevap olarak hatıralar geri getirilebilir. Sanatçının bu koleksiyon için ilham kaynağı temelde sahildir. Kendisi, özellikle sahil boyunca yürüyerek çakıl taşları ve deniz kabuklarını seçerken parçanın büyüklüğüne, şekline, renklerine ve dokularına bakmaktadır. Bu nesnelere keşfederek duygusal bir koleksiyonun hatıralarını bir araya getirmektedir. Bir seramik sanatçısı olarak etkileşim, uygulamalarının kilit unsurlarından biridir. Taşlara dokunmak sanatçının kendisinde hayranlık uyandırmaktadır. Kendi nesnelere oluştururken doğal formları keşfederek işe başladığını ifade etmektedir. Sanatçı, formlarını çimdikleme yöntemi ile yaptığı iki yarım küreyi birleştirerek oluşturmaktadır. Birleştirdiği küresine ise hayalindeki son şekli elleriyle müdahale ederek vermektedir (Görsel 11). Ortaya çıkan form üzerinde ise sayısız sır denemeleriyle her parçayı kendine özgü hale getirmektedir (Regan, 2014). Sanatçı avucunun içinde biçimlendirdiği formların kimi yerlerini bazen eliyle bastırarak deforme etmektedir. Sanatçı doğal taş görünümünden ziyade farklı biçim ve renklerle oluşturduğu bu eserlerle sahilde renkli kompozisyonlar oluşturmakta mekânın ruhunu canlandırmaktadır.

Görsel 11. Leonie Regan, “Phenomenology”, Şablonla ve elle şekillendirme 1180-1280 °C pişirim aralığında, 5 -10 cm aralığında değişen ölçülerde, Pekışmiş çini, Çeşitli sırlar, 2014

Amerikalı Sanatçı Gerald Arrington'u nehirdeki taşlar derinden etkilemiş ve çalışmalarına ilham kaynağı olmuştur. Topladığı taşları sürekli olarak inceleyen sanatçı, onları çok iyi şekilde analiz etmektedir. Arrington, kendine has olan şekillendirme tekniği üzerinde yirmi yılı aşkın süredir çalışmaktadır. Uygulama süreci öncelikle sanatçının torna üzerinde kapalı bir form çekmesiyle başlar. Daha sonra form hala tornanın üzerindeyken renkli astar ile birtakım uygulamalar yapar. Kuruma gerçekleşikten belli bir süre sonra formlara vurarak müdahale eder ve nihai formu oluşturur. Dalgaların ve akıntının karaya doğru sürüklediği kaya, taş ve odun gibi cisimler, sanatçının dikkatini çekmiş ve doğa estetiğini trompe l'oeil tekniği kullanarak oluşturmuştur (Görsel 12). Eserler doğal ve sanatsal dünyaların kesişme noktalarına ilişkin varsayımlara meydan okumak için tasarlanmış benzersiz seramik formlardır (Arrington, 2018).

Görsel 12. Gerald Arrington, “Neolithic Teapot Series”, Elle ve Tornada şekillendirme, Pekişmiş çini ve porselen, 2016

Stephanie Hammill, eserlerini çömlekçi çarkında kapalı bir form olarak biçimlendirmektedir. Deri sertliğine gelen formu önce bilinçli olarak kırıp ardından pişirmektedir. Kendi bünye reçetesi ile oluşturduğu taş biçimli formlarında sır ve bünye arasındaki yüzey reaksiyonunu vurgulayarak benzersiz eserler ortaya koymaktadır. Eserlerinde dikkat çeken önemli nokta, sahilden topladığı kumun içerisinde gelen demir içerikli atıkların yarattığı etkidir. Eserlerinin birçoğunda Japon 'Kintsugi' sanatında olduğu gibi özellikle oluşturduğu çatlakları altın tozu ve bir bağlayıcı ile doldurmaktadır. Onarılan her parça, kırılmadaki düzensiz desenler ve ardından altınla vurgulanmış birleştirme çizgileri nedeniyle eşsiz bir görünüm sunmaktadır (Görsel 13). Stephanie'nin 'Kintsugi' ile ürettiği seramik çalışmaları üzerindeki altın görünümlü çatlaklar zarif görünümleriyle yaşlanma olgusuna pozitif çağrışım yapmaktadır. Sanatçı, kintsugi tekniğini çağdaş bir ifade olarak kullandığını dile getirmektedir (Cownie, t.y.). Sanatçının seramik formları amorf yapıda olup dış yüzeyleri düz ve deniz kenarında bulunan dalgaların aşındırdığı taşlara benzemektedir.

Görsel 13. Stephanie Hammill, Fracture lines, Pekişmiş çini, 28 x 15 x 15 cm. 2016

Duygu Kahraman, taş temalı eserinde geçmişe doğru duygusal bir yolculuk içindedir. Elle şekillendirdiği formlarını taş ile ezerek iç boşluklar oluşturmaktadır. Değişken formlardan oluşan çok parçalı eser, dikey ve yatay duran yüzeyler üzerine yerleştirilmiştir. Düşey duran yüzey üzerine monte edilmiş formlar aşağıya doğru indikçe çoğalmakta ve sonunda birikmektedir. Bu şekilde kompozisyona akışkan hareket kazandırıldığı, ürün-süreç ilişkisi üzerinden sanatçının duygusal yolculuğunu metafor ile anlattığı görülmektedir.

Görsel 14. Duygu Kahraman “Taşı Seversen Altında Ezilirsin”, 170 x 70 x 65 cm. Şamotlu çamur, Lazer baskı, 1200 °C, 2013

Baskı tekniği ile belleğindeki birtakım sözcükleri formlarına taşıyan sanatçı, hafızasında yer eden imgeleri taş unsuru ile birleştirmiştir. Sanatçı; “Ezilmenin dayanılmaz ağırlığıyla dağlar taşlar dile gelir; harfler yumuşacık çamur üzerinde konuşmaya başlar: Taşı seversen altında ezilirsin” sözleriyle

üzerimize aldığımız ve bazı taşımakta zorlandığımız yükleri metaforik biçimde bizlere hatırlatmaktadır (Görsel 14) (15.03.2019 tarihinde yapılan görüşme notlarından).

Görsel 15. Duygu Kahraman “Taşı Seversen Altında Ezilirsin”, Detay

Sanatçı Mehtap Morkoç, çalışmalarında tarihi mekanları baş aktör olarak ele almıştır. Kişisel olarak gezilen ve görülen yerlerden edinilen fotoğraflar ya da çizimler kullanılarak görselleştirilen mekânsal imgeler, seramik çalışmalarına konu olmuştur. Sanatçı, çalışmalarında mekânsal parçaları yeniden bir araya getirerek kendi alanını oluşturmaktadır. Morkoç, daha önceden belirlemediği ve kırılmış parçaların rastlantısallığından faydalandığı biçimler üzerine mekanlar ve ona ait referansları kazıyarak oluşturmuştur (Görsel 16). Ortaya çıkan eserler kırılma aşamasında şekillenen parçaların yönlendirdiği, önceden tasarlanması mümkün olmayan biçimlerdir. Kırılan parça yüzeylerinde bir mekânın belli bölümleri ve ona ait çizimlerle anlatılmak istenen tarihi mekanlar görselleştirilmiştir.

Görsel 16. Mehtap Morkoç, We're on a road to nowhere, Seramik, 40 x 40 cm. Yerleştirme, 2016

Sanatçı Mehmet Tüzüm Kızılcın 2004 yılında İzmir’de “Taş Yerinde Ağırdır” isimli bir sergi açmıştır. Bir dikdörtgen kaide üzerinde duran taş görünümlü seramik parça, izleyicide neredeyse düşecek hissi uyandırmaktadır (Görsel 17). Dikdörtgen kaide üzerinde duran form, potansiyel enerjiyle yüklü ve yer çekimine karşı direnmekte olduğu izlenimini vermektedir (Yılmaz, 2013: 457). “Taş yerinde ağırdır” atasözü herkesin kendi çevresinde önem taşıdığı anlamına gelmektedir (Dersimiz.com, t.y.). Sanatçı bu atasözden yola çıkarak eseri ile insanın yabancı olduğu bir yerde yeterince tanınmadığı için değerinin takdir edilmeyeceğini anlatmaya çalışmıştır.

Görsel 17. Mehmet Tüzüm Kızılcın, “Taş yerinde ağırdır”, Seramik, Sagar pişirim, 2004

Taştan toprağa estetik yansımalar konulu bu makalede taş temalı seramik eserlerin geniş bir yelpazeye yayıldığı görülmektedir. Doğaya olan hayranlıkla birlikte insanoğlu tarihin erken devirlerinden itibaren hatta günümüzde de doğanın en güçlü yapı taşına çeşitli anlamlar yüklemiş, bu malzemeyi tılsımlı olarak kabul ederek kolye ve bilezik gibi aksesuarlar halinde vücudunda taşımaya başlamıştır. İlk örnekler incelendiğinde bunların daha ziyade boncuk şeklinde taş kolyeler olduğu söylenebilir. Gün geçtikçe bu takıların kemik, deniz kabukları, hayvan dişleri gibi organik taşların yanı sıra inci, elmas yakut, zümrüt, yeşim, akik gibi değerli ve yarı değerli taşlardan yapıldığı, tunç çağı ile birlikte değerli madenlerin bu taşlarla bir arada kullanıldığı bilinmektedir. Takıların tılsım ve nazar amaçlı kullanılmasının dışında süslenme amacıyla kullanımı daha yaygındır. İnsanoğlu kendisini daha güzel hissetmek için eski çağlardan bu yana süregelen süslenme eğilimini boynunda, parmaklarında, bileklerinde, kulaklarında, başında veya vücudunun çeşitli yerlerine takı takarak sürdürmektedir.

Görsel 18. Sibel Sevim, Kolye, 6 cm. 1200 °C, 2019

Sanatçı Sibel Sevim'in seramik ve porselen kaseler, vazolar, duvar panoları ve çeşitli formlar olarak tasarladığı pek çok eserinin yanında kolye, broş ve yüzükler olarak tasarladığı takı tasarımları da mevcuttur. Seramik takılarına çeşitli metaller eşlik etmektedir. Anadolu Uygarlıklarındaki takılardan yola çıkarak tasarladığı formların üzerine çini motifleri kişisel olarak yorumlayarak karışık dekor teknikleri ile uygulamalarını gerçekleştirmiştir. Görsel zenginlik sağlaması ve ana malzeme olan seramiği koruma altına alması açısından farklı metaller ve malzemelerle takıları kombine etmiştir. Sergisinde ve kişisel internet sayfasında her bir takının altında sözler bulunmaktadır. Eseri yaparken hissettiklerini ses kaydına alan sanatçı daha sonra ürün sergilenirken bu kaydı yazınsal şekilde eserlerin altına yerleştirmektedir. Sevim'in Görsel 18'de yer alan ve eserini şekillendirirken yaşadığı duygu durumu şu şekildedir;

Kadın derler toprağın cinsine
Su katınca ana olur içine
Ben el verdim o dil verdi
Boynum kıldan ince senden gelene

Sanatçı Sevim, yukarıdaki bahsi geçen ifadeleriyle hammaddesi toprak olan seramiği Anne metoforu ile görselleştirmiştir. Sanatçı, Pek çok medeniyette taş takılarda sıkça rastlanan boncuk ögesini aksesuarlarında kullanmaktadır. Görsel 18'de yer alan çalışmasında Geleneksel Türk çini motiflerinden haliç motifini kullandığı üzerini ise altın yıldızla dekorladığı görülmektedir.

SONUÇ

Geçmişten günümüze taşla ilgili unsurlara insanoğlunun hayatının her safhasında rastlanmaktadır. Tarihi kalıntılardan başlamak üzere günlük yaşantıda kullanılan aletler, kap-kacaklar, süslenme amacıyla kullanılan çeşitli aksesuarlar ve mimari yapı elemanları şeklinde geniş bir perspektife

yayıldığı anlaşılmaktadır. Eski çağlara bakıldığında kült objesi olarak önemli bir yer edinen taşın insanoğlunun yaşamında barınma ve korunma gibi en temel ihtiyaçlara cevap verdiği görülmektedir. Mağaralar insanoğlunun sadece barındığı ve korunduğu yerler olarak kalmayıp aynı zamanda arkeolojinin ve sanat tarihinin ilk belge niteliğindeki kanıtlardır.

Çağlar boyunca heybetinden etkilenilen ve korkulan aynı zamanda sağladığı geniş kullanım alanı nedeniyle çok sevilen taş şekilden şekle bürünmüştür. Yakından bakıldığında zengin bir yapı, doku ve renk çeşitliliğine sahip olan taş; bir kült objesi olarak mezar taşı, balbal, baitylos, yada taşı, dilek taşı, şifa taşı, sadaka taşı şeklinde varlık göstermiştir. Günlük kullanımda yer bulan taşlar; değirmen taşı, ark taşı, kuyu taşı, yalak taşı, çakmak taşı, dibek taşı, eşik taşı, binek taşı, fırın taşı, sigil taşı, göbek taşı gibi örneklendirilebilir. Bahsi geçen kullanımları haricinde eğlenme amacıyla kullanılan oyun taşları da geçmiş çağlardan günümüze varlığını sürdürmektedir. Bahsedilen tüm fonksiyonel kullanımlarının haricinde insanoğlunun ilk sanatsal faaliyetlerinin temelini de taşın oluşturduğu görülmektedir. Başlangıçta üzerine yapılan çizimlere zemin teşkil eden taş, daha sonra yontularak ve kazınarak birer sanat objesine dönüştürülmüştür.

Bu çalışmada doğada varlığıyla önemli bir yer tutan taşın seramik sanatındaki estetik yansımaları incelenmiştir. Çalışma kapsamında sanatçıların taş temasından hareketle hem mitolojik unsurlar hem de taşın biçimsel özelliklerinden yola çıkarak eserler ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Doğanın önemli bir parçası olan taşın genel biçiminin, renginin ve dokusunun çok zengin oluşu sanatçıları etkilemiş; bu doğal nesnenin görüntüsünü model alarak eserlerinde yorumlamışlardır. Sanatçıların ortaya koydukları eserler incelendiğinde biçim, doku ve renk olarak doğal taşlara benzer formlar ürettikleri görülmüştür. Bu durum izleyicilerin belleğinde doğayı yeniden çağrıştırmalarına yol açmaktadır.

Araştırmada taş temalı seramik eserler üzerinden seçilen örneklerde sanatçıların taşlardaki sembolik anlamları irdeleyerek eserler ortaya koydukları görülmektedir. Bazı sanatçılar kültürün parçası olan mitleri hatırlatarak taşta geçmişte yüklenen role gönderme yapmaktadırlar. Bazı sanatçılar ise taş biçimli eserlerini bir deyimle bağdaştırarak gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada neredeyse tüm sanatçıların taş temalı eserleri ile doğal ve organik olanı çağrıştırdıkları sonucuna ulaşılabilir. Öte yandan çoğu sanatçı, iletmek istediği mesajı taş metaforu üzerinden yapmaktadır. Görsel öğeler bakımından çoğu çalışmanın doğada var olan taşların birer yansıması olduğu, söz konusu durumun kullanılan bünye, astar, sır ve sır üstü dekor unsurlarıyla kuvvetlendirildiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Arrington, G. (2018). <http://arringtondesign.com/> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019
- Arslan, S. (2012). *Anadolu Medeniyetlerinde Kullanılan Takıların Günümüz Seramik Sanatında Yeniden Yorumlanması*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Seramik Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Malatya s.45-51
- Aykanat, E. (2014) *Doğal Dokuların Geometrik Biçimli Seramik Yüzeylerdeki Yorumu*, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu, Ankara
- Baklan Önal, P. (2018). *Sanatta Malzemenin Yaratım Sürecindeki Rolü ve Seramik Sanatında Esere Özel Bünye Kullanımı*, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu, Ankara
- Baysal, E. L. (2015). *Neolitik Dönem Kişisel Süs Eşyaları: Yeni Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Son Araştırmalar*, TÜBA-AR, Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi Turkish Academy of Sciences Journal of Archaeology, Sayı: 18
- Cella, E. (t.y.). *Edward Cella* https://edwardcella.com/exhibition/132/exhibition_works/3278 Erişim Tarihi 12 Nisan 2019
- Cownie, N. (t.y.). *Neil Cownie Architect*. <https://www.neilcowniearchitect.com.au/stephanie-hammill-ceramic-artist/> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019
- Çetin, E. (2014) *Bir Sosyal Yardımlaşma Pratiği Olarak Askıda Kahve ve Sadaka Taşı*, Akademik Bakış Dergisi, Sayı:41 Mart-Nisan <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/383828> Erişim Tarihi 15.11.2019
- Dersimiz.com.* (t.y.). https://www.dersimiz.com/atasozleri_sozlugu.asp?islem=bilgigoster&id=673
- Dov, A. (t.y.). *Amy Dov*. <http://www.amydovstudio.com/about> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019
- Galeri Soyut.* (2017). <https://www.galerisoyut.com.tr/emet-egemen-isik-aslan-2017/> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019
- Güvemli, Z. (2009). *Sanat Tarihi*, Varlık Yayınları, İstanbul, s: 11
- Kıyak, A. (2011). *Eski Türk Kültüründe Taş-Kaya Kültürünün Elazığ'daki Yansımaları*, Toplum Bilimleri Dergisi, Temmuz- Aralık http://toplumbilimleri.com/?mod=sayi_detay&sayi_id=4 Erişim Tarihi 15.11.2019
- Primping Your Home.* (t.y.). <https://primpingyourhome.com/products/judy-mohr-art-pottery-plates-painted-rock-art-prehistoric-imagery?variant=13659439333411> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019
- Regan, L. (2014.) *Leonie Regan Fine Artist*. <https://leonieregan.weebly.com/ceramics.html> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019
- Stone Age.* (2018). <https://www.history.com/topics/pre-history/stone-age> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019

Sarıbıyık, M. (t.y.). *Doğal Taşlar*, Yapım Malzemesi ve Laboratuvarı, Sakarya Üniversitesi Teknoloji Fakültesi <https://docplayer.biz.tr/15040358-Yapi-malzemesi-ve-labaratuvari-dogal-taslar.html> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019 s: 7,19

Tanyu, H. (1968). *Türklerde Taşla İlgili İnançlar*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi

Taş Deyimleri. (t.y.) *Deyimler Sözlüğü*, <http://www.tas.deyimleri.com/> Erişim Tarihi 14.11.2019

TDK(t.y.).

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cb21db579c5b9.25276812 Erişim Tarihi 12 Nisan 2019

Yaman, Ş. (2013). *Eski Yakındoğu'da Anikonik Tapınımına İşaret Eden Bir Kült Nesnesi Olarak Battylos*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

Yardımcı, M. (2009). *Geleneksel Kültürümüzde Taş, Zile'de Taşlarla İlgili İnanmalar, Uygulamalar ve Oyunlar*, Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi s.1-2 http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/mehmet_yardimci_geleneksel_kulturumuzde_tas.pdf Erişim Tarihi 12 Nisan 2019

Yıldırım, C. (2018). *Sanat Tarihi-I*, Hiperlink Eğitim İletişim Yayıncılık, İstanbul, s: 20

Yılmaz, S. (2013). *Kinetik Sanat ve Çağdaş Türk Seramik Sanatında Kinetik*, 7. Uluslararası Pişmiş Toprak Sempozyumu, Eskişehir

GÖRSEL KAYNAKÇA

Görsel 1. Yaman, Ş. (2013). *Eski Yakındoğu'da Anikonik Tapınımına İşaret Eden Bir Kült Nesnesi Olarak Battylos*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s:195

Görsel 2. Emet Egemen Işık Aslan. <https://www.galerisoyut.com.tr/emet-egemen-isik-aslan-2017/> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019

Görsel 3. Amy Dov. (t.y.) <http://www.amydovstudio.com/about> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019

Görsel 4. Pınar Çalışkan Güneş kişisel arşivinden

Görsel 5. Brad Miller kişisel arşivinden

Görsel 6. Edward Cella Art&Architecture.

https://edwardcella.com/exhibition/132/exhibition_works/3278 Erişim Tarihi 12 Nisan 2019

Görsel 7. Primping Your Home (t.y.). <https://primpingyourhome.com/products/judy-mohr-art-pottery-plates-painted-rock-art-prehistoric-imagery?variant=13659439333411> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019

Görsel 8. Hasan Başkıran kişisel arşivinden

Görsel 9. Elizabeth Delyria kişisel arşivinden

Görsel 10. David Binns, <https://www.davidbinns ceramics.com/cast-glass-ceramic-work>
Erişim Tarihi 24.04.2019

Görsel 11. Leonie Regan kişisel arşivinden

Görsel 12. <http://arringtondesign.com/> Erişim Tarihi 12 Nisan 2019

Görsel 13. Stephanie Hammill kişisel arşivinden

Görsel 14. Duygu Kahraman kişisel arşivinden

Görsel 15. Duygu Kahraman “Taşı Seversen Altında Ezilirsin”, Detay
<https://www.behance.net/gallery/11972785/Tas-Seversen-Altında-Ezilirsın>

Görsel 16. Mehtap Morkoç kişisel arşivinden

Görsel 17. Seyhan Yılmaz, *Kinetik Sanat ve Çağdaş Türk Seramik Sanatında Kinetik*, 7. Uluslararası Pişmiş Toprak Sempozyumu, Eskişehir, 2013,
<http://pismistoprak.tepebasi.bel.tr/bildiriler/bildiri7.pdf>

Görsel 18. <http://www.sibelsevim.com.tr/detay/k-abk-1.html> Erişim Tarihi 14.11.2019